

PROFESSIONAL TA'LIMDA O'QUVCHILARNI RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

*Karimova Charos Abduhalim qizi,
Jizzax davlat pedagogika universiteti 1-bosqich tayanch doktoranti*

Annotatsiya. Ushbu maqolada professional ta'lim muassasasida o'quvchilarni raqamli ta'lim muhitida kasbiy faoliyatga tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: professional ta'lim, raqamlashtirish, raqamli texnologiyalar, suniy intellekt, online ta'lim, online platform, kasbiy faoliyat.

SPECIFIC CHARACTERISTICS OF PREPARING STUDENTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN A DIGITAL LEARNING ENVIRONMENT IN PROFESSIONAL EDUCATION

*Karimova Charos Abduhalim kizi,
doctoral student of Jizzakh State Pedagogical University*

Abstract. This article reflects on the specifics of preparing students for professional activities in a digital educational environment at a professional educational institution.

Key words: professional education, digitization, digital technologies, artificial intelligence, online education, online platform, professional activity

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СРЕДЕ ЦИФРОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

*Каримова Чарос Абдухалим кизи,
докторант Джизакского государственного педагогического университета*

Аннотация. В данной статье отражена специфика подготовки студентов к профессиональной деятельности в цифровой образовательной среде в профессиональном образовательном учреждении.

Ключевые слова: профессиональное образование, цифровизация, цифровые технологии, искусственный интеллект, онлайн-образование, онлайн-платформа, профессиональная деятельность

Butun dunyo zamonaviy axborot tizimi bilan bog'liq bo'lib qolmoqda. Raqamli texnologiyalar to'rtinchi sanoat inqilobining markaziga aylangan. Raqamlashtirish – raqobatbardosh iqtisodiyotni rivojlantirish va aholining hayot sifatini oshirish maqsadida barcha davlatlar uchun global jarayonga aylanib bormoqda. Raqamlashtirish metodologiyani va o'quv jarayonining har bir bosqichini butunlay o'zgartirishi mumkin bo'lgan ulkan salohiyatga ega.

Raqamli ta'lim muhiti ta'lim jarayonining turli muammolarini hal qilish uchun mo'ljallangan axborot tizimlarining ochiq to'plamidir. Raqamli texnologiyalarining o'quv vositalari (interaktiv doskalar, raqamli kameralar, mikroskoplar, proektorlar, kompyuterlar, laboratoriyalar, virtual texnologiyalar va boshqalar) bilan tobora kengayib bormoqda. Qiziqarli raqamli innovatsiyalar orasida aralash ta'limni rivojlantirish va MOOC (Massive online Open course) onlayn kurslarini faol rivojlantirish shaklida ifodalanadigan onlayn treningning tezkor moslashuvini ta'kidlash kerak. Onlayn ta'limning rivojlanish dinamikasi, xususan, so'nggi yillarda ikki barobarga ko'payib bormoqda. Hozirgi kunda ta'lim tizimida xususan professional ta'limda ham onlayn kurslar, online platformalarga bo'lgan talab ortib bormoqda. Ta'limda raqamli texnologiyalarni qo'llanilishi qo'shimcha sohalarda allaqachon Amerika, Yevropa va Rossiya ko'plab oliy o'quv yurtlari, professional ta'lim muassasalari tomonidan amalga oshirilmoqda. Raqamli kutubxonalar va raqamli universitet ilm dargohlari rivojlantirilmoqda. Ta'lim tizimida raqamli texnologiyalardan faol foydalanishning asosiy manbai uning raqamlashtirilishi hisoblanadi. Bunga raqamli texnologiyalar va telekommunikatsiya tizimlarining inson hayotiga kirib borishi sabab bo'ladi. Bu nafaqat ro'yxatga olish, qayta ishlash, uzatish, balki bilimlarni yaratish, "sun'iy aql" shaklida ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Natijada, ta'lim tizimidagi yangi yechimlarning katta

qismi elektron ta'lim texnologiyalariga asoslangan ta'lim xizmatlari orqali amalga oshiriladi. An'anaviy auditorlik ta'lim tizimi bilan bir vaqtda yangi transmilliy ta'lim elektron ta'lim bozori rivojlanmoqda. U an'anaviy ta'lim tizimlarining ko'plab elementlarini tezda almashtirishi va yangi standartlarni joriy qilishi mumkin. Kelgusi yigirma yil ichida ta'lim xizmatlarini rivojlantirish uchun yangi dizayn modeli faqatgina "jonli" va "sun'iy" aqlni keng qamrovli foydalanishga asoslangan gibrid ta'lim tizimining vazifalarini bajarishga imkon beradigan o'zaro ta'sir qiluvchi tarkibiy ta'lim yechimlari buluti paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Raqamlashtirishga asoslangan shakllantirilgan gibrid ta'lim tizimining dolzarbligi insonning professional faoliyatining muayyan sohasidagi global, dolzarb, sifatli va talab qilinadigan vakolatlarni olish uchun raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga bo'lgan talabning juda tez o'sishi bilan bog'liq. Shu bois, umumiy va doimiy ta'lim, mamlakat aholisining globallashuvi va shaxsiylashtirish sintezi, uning interaktivligi va talabalarning aniq yetakchilik bilimlari va ko'nikmalarini olishga qaratilganligi bugungi kunda ta'lim muassasalarini istiqbolli rivojlantirish strategiyasining asosi hisoblanadi. Ilm-fanni jadal rivojlantirish jarayonida ko'plab korporatsiyalar yangi texnologiyalardan foydalangan holda ishlab chiqarishning barcha darajalarida ishlashga tayyor bo'lgan xodimlarni talab qiladi va maxsus ko'nikmalarga ega bo'lmagan xodimlarga bo'lgan ehtiyoj ortda qolmoqda. Albatta, bu muammolarni hal qilish uchun ta'lim jarayonini, xususan professional ta'lim tizimini modernizatsiya qilish zarur. Ayni paytda o'quvchilarning o'quv faoliyati natijalarini baholashga katta e'tibor qaratilmoqda. O'quv faoliyati natijalari xalqaro so'rovlar reytingni tashkil etadi va nafaqat ta'lim muassasalarini, balki mamlakatlar reytingini ham taqqoslaydi. Shaffof natijalar, ijtimoiy hisobotlar, mavjud standartlarni takomillashtirishga intilish ta'lim sifatini oshirishning hozirgi tendensiyasini ko'rsatadi. Ko'p jihatdan, onlayn ta'lim texnologiyasi shaffoflik va o'z-o'zini takomillashtirish istagiga sabab bo'ldi. Maktablar, professional ta'lim muassasalari va universitetlar bu talabalar bilim olish va tadqiqotlar olib boradigan joylardir. O'qituvchining asosiy vazifalaridan biri yoshlarni bilim olish va yutuqlarga erishishga jalb qilishdir. Talabalarning faol ishtirokisiz yoki qiziqish uyg'otmasdan o'qitishga yordam beradigan ta'lim kashfiyotlari va tadqiqotlarga olib kelishi mumkin emas. Ilmiy tadqiqotlardan foydalangan holda ta'lim va muammoni hal qilish turli xil hamda muhim bilim va aqliy qobiliyatlarni rivojlantiradi, buning natijasida talabalar nafaqat ma'lumot oladilar, balki ko'proq amaliy qo'llay ham oladilar. Bu esa ularning kasbiy faoliyatga yo'nalishiga sabab bo'ladi. Professional ta'lim muassasasi endi yoshlar uchun an'anaviy ta'lim muhiti emas, virtual texnologiyalar va onlayn ta'lim juda muhim bo'lib, bugungi kunda har qanday mamlakatda ham, Yevropa ta'lim sifati darajasidagi ma'lumotga ega bo'lish mumkin bo'ladi. Bundan tashqari, dunyoning yetakchi kompaniyalari bilan malaka oshirish ham mumkin bo'ladi. Hozirgi kunda Yevropa Ittifoqi universitetlari va biznes maktablari o'rtasidagi hamkorlikni turli jihatlarida moliyaviy qo'llab-quvvatlaydigan bir qator dasturlarni amalga oshirib kelmoqda bular: 1 - jismoniy shaxslarning o'quv harakatchanligi (talabalar va o'qituvchilar uchun yangi mobillik imkoniyatlari); 2 - universitetlarning innovatsiyalar va ilmiy tadqiqot institutlari bilan hamkorliklari. Muhokamalar va natijalar. So'nggi paytlarda global xalqaro tashkilotlar tomonidan amalga oshirilgan vositalar va dasturlar bilan qo'llab-quvvatlanadigan mamlakatlar va universitetlar o'rtasidagi shartnomalar asosida xalqaro oliy ta'lim darajasi mustahkamlandi. Ushbu sohadagi tajriba bir necha jihatlar bilan tavsiflanadi: kurslarning kengroq taklifi, xorijiy talabalar sonining ko'payishi, ta'lim metodologiyasidagi innovatsiyalar, shuningdek, jarayon va tadqiqotlarni boshqarish mumkin.

Zamonaviy ta'limni raqamli texnologiyalardan foydalanmasdan tasavvur qilish qiyin. Ular taqdimotlar, video ma'ruzalar, kompyuter testlari, elektron ta'lim kurslari va boshqalar. Raqamli texnologiyalarning ta'lim tizimida joriy etilishi bu har qanday o'zgarish kabi, ham ijobiy, ham salbiy jihatlariga ega. Misol uchun, masofaviy ta'lim uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish, shubhasiz, bir qancha afzalliklarga ega bo'ladi. Salbiy jihatlar masofaviy ta'lim talabalar tomonidan jiddiy qabul qilinishdan to'xtadi va ko'pchilik buni rasmiyatchilik deb hisoblaydi. Zamonaviy ta'lim tizimida uzluksiz ta'lim tobora dolzarb bo'lib bormoqda va elektron ta'lim kurslari bu holatda foydali bo'lishi mumkin. Buning uchun zamonaviy ta'lim muassasasi bitiruvchisi yangi materialni o'rganish, tahlil qilish, tushunish, rivojlangan tanqidiy fikrlashga ega bo'lishi kerak, ya'ni o'z-o'zini rivojlantirishga tayyor bo'lishi kerak. Ta'limning mavjudligi hisobga olinishi kerak. Endi har bir inson dunyoning turli burchaklarida o'qiladigan asosiy fanlar bo'yicha internetda video ma'ruzalar topishi va tinglashi mumkin. Zamonaviy jamiyatda web-ilovalardan shaxsiy bilimlarni boshqarish uchun tobora ko'proq foydalanilmoqda. So'nggi bir necha yil mobaynida ularning turli jihatlarida raqamli ko'nikmalar ortib borayotgani e'tibor markazida qolmoqda. Xalqaro tashkilotlar tomonidan chop etilgan turli ma'ruzalar va xabarlar ushbu maxsus ta'lim

ko'nikmasining hayot davomida va "axborot jamiyati" deb nomlanuvchi ishtirok etishining muhimligini ta'kidladi. XXI asrda bilimdon inson bo'lish nimani anglatadi? Bu masala yoshlarni kelajakdagi ish va vazifalar uchun tayyorlashdan tashqariga chiqadi, lekin u ongli fuqarolarga tegishli bo'lib, u tug'ilgan yoki raqamli texnologiyalarni tushunadigan inson bo'lib, u resurslar, munosabatlar, vositalar va raqamli jamiyatning salohiyatidan foydalanishi va ulardan mustaqil ishlay olishi bilan baholanadi. Ushbu doirada, onlayn resurslar orqali bilimlarimizni boshqarish va boyitish uchun ko'nikmalar talab qilinadi. Shaxsiy bilimlarni boshqarish va shaxsiy ta'lim tarmog'ining shaxsiy bilimlari va tushunchalari bilan birgalikda belgilanadigan ushbu ko'nikmalar to'plami har bir kishiga axborot manbalarini mustaqil ravishda tanlash va baholash, onlayn ma'lumotlarni qidirish va bunday ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Ta'limdagi raqamli texnologiyalar faqat raqamli qurilmalardan foydalanish bilan chegaralanib qolmaydi, ular o'qituvchi va talaba o'rtasida munosabatlarni oshirishga yordam beradi, shuning uchun ta'lim jarayonining sifati, o'zaro ta'sir va samaradorlik. Raqamli ta'lim shaxsiylashtirilgan ta'lim uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, hamkorlikning yangi modellari paydo bo'ladi va talabalar uchun innovatsion ta'lim strategiyalari doirasi kengayadi. Ta'lim jarayonida yangi yondashuvlar, texnikalar, ta'lim modellari yaratish uchun yangi imkoniyat paydo bo'ladi. Raqamli texnologiyalar o'qituvchi va talabaning samarali hamkorlik va samarali ta'lim faoliyatiga qaratilgan samarali vositadir. Ta'limning zamonaviy shartlari raqamli muhitni chuqur tushunishni talab qiladi va raqamli savodxonlik bilimlari ta'lim sifatini oshirishga imkon beradi hamda ta'lim natijalari doimo dolzarb bo'lib qoladi. Xulosa qilganda har qanday raqamli texnologiya falsafiy asosda ko'rib chiqiladi. Shuning uchun, birinchi navbatda, bilim dunyosiga kiritilgan innovatsion texnologiyalarni tartibga solish, tizimlashtirish va tartiblashtirish zarur. Professional ta'limda o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli ta'lim muhitining dolzarbligi misollar asoslandi. Yosh-avlodni raqamli texnologiyalar asosida o'qitish bugungi va ertnagi kunning muhim masalasi bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023 yildagi PF-158-son farmoni

Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A., Abduraimov Sh. S. Kasb ta'limi metodikasi. O'quv qo'llanma. – T.: TDPU, 2018.

Abduraimov Sh. S. Ta'lim turlararo integratsiya holati va rivojlanish bosqichlari. Tafakkur ziyosi ilmiy-uslubiy jurnal. JDPU., 2023.

<http://www.istedod.uz>

<http://www.pedagog.uz/>

<http://www.ziyonet.uz/>